

Ὁμιλία 6η

(Ἀποκ. 1, 7α-9α)

Οἱ ὁράσεις Δανιήλ καὶ Ζαχαρίου. «Ἐγὼ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω». Ὁ «συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει» καὶ τὸ σταυρικό νόημα τοῦ Εὐαγγελίου.

Σκοδὸν ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν, καὶ κόψονται ἐπ’ αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. ναί, ἀμήν.»¹ Δηλαδή: Νά, ἔρχεται μέ τίς νεφέλες τοῦ οὐρανοῦ, καὶ θά Τόν δεῖ κάθε μάτι, καὶ αὐτοί πού Τόν λόγχισαν· καί τότε θά κλάψουν καὶ θά χτυπήσουν τά στήθη τους ὅλες οἱ φυλές τῆς γῆς. Ναί, ἀλήθεια.

Ὅπως λέγαμε τὴν περασμένη φορὰ, ἀγαπητοί, αὐτοί οἱ στίχοι, ὁ 7 καὶ ὁ 8, κλείνουν τὸ προοίμιο καὶ ἀποτελοῦν τὴν κεντρικὴ ἰδέα ὅλου τοῦ βιβλίου –ὅπως συνήθως συμβαίνει στὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἀλλὰ καὶ στίς ἐπιστολές τοῦ ἀποστόλου Παύλου– πού εἶναι ἡ Β΄ τοῦ Χριστοῦ Παρουσία.

Ἡ περικοπὴ αὐτὴ περιέχει δύο χριστολογικὲς προφητείες ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη· ἡ μία ἀνήκει στὸν προφήτη Δανιήλ καὶ ἡ δεύτερη στὸν προφήτη Ζαχαρία.

Ὡς πρὸς τὴν πρώτη, τὴν προφητεία τοῦ Δανιήλ,

1. Ἀποκ. 1, 7-8.

βλέπουμε πώς ὁ προφήτης Δανιήλ (6ος αἰώνας π.Χ.) δέν εἶδε μόνο τήν πρώτη ἔλευση τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά εἶδε καί τήν δεύτερη. Συγκεκριμένα τό μάτι του τό προφητικό διεισδύει στά ἔσχατα τῆς Ἱστορίας, καί στό 7ο κεφάλαιό του μᾶς λέει τά ἑξῆς: «ἐθεώρουν ἐν ὁράματι τῆς νυκτός καί ἰδοὺ μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος ἦν καί ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἔφθασε καί ἐνώπιον αὐτοῦ προσηνέχθη»². Δηλαδή, ἔβλεπα σέ ὄραμα τή νύχτα, καί νά, κάποιος πού ἔμοιαζε μέ ἄνθρωπο ἐρχόταν πάνω στίς νεφέλες τοῦ οὐρανοῦ, ἔφθασε ἐνώπιον τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν καί προσήλθε σ' Αὐτόν.

Συνεπῶς ἐδῶ δέν εἶναι ἡ Α΄ Παρουσία τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά ἡ Β΄ Παρουσία Του, πού βλέπουμε τόν ὡς υἱόν ἀνθρώπου, δηλαδή τόν ἐνανθρωπήσαντα Υἱό τοῦ Θεοῦ, νά φθάνει «ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν», δηλαδή τόν Θεό Πατέρα.

Ἀλλά καί ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὅταν συνομιλοῦσε μέ τόν Καϊάφα, τό βεβαίωσε αὐτό –καί μάλιστα μέ ὄρκο, διότι ὁ Καϊάφας εἶχε ὀρκίσει τόν Κύριο– λέγοντάς του: «πλὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἄρτι ὅψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ»³. Δηλαδή, ἐσεῖς τώρα μέ καταδικάζετε· ὅμως, ἀπὸ ἐδῶ κι ἔμπρός, θά δεῖτε τόν υἱό τοῦ ἀνθρώπου –ἐννοεῖ τόν ἑαυτό Του– νά κάθεται στά δεξιὰ τῆς Δυνάμεως –Δύναμις εἶναι ἡ Θε-

2. Δαν. 7, 13. Πρβλ. Ζαχ. 12, 10. Περί τῆς νεφέλης τοῦ Χριστοῦ καί Θεοῦ, βλ. Νικολ. Σωτηροπούλου, *Ὁ Ἰησοῦς Γιαχβέ*, ἐκδ. Ὁ Σταυρός, Ἀθῆναι 1988, σ. 216.

3. *Ματθ.* 26, 64.

ότητα, ὁ Θεός Πατήρ— καί νά ἔρχεται πάνω στίς νεφέ-
λες τοῦ οὐρανοῦ. Μέ ἄλλα λόγια, θά ἔρθω νά σᾶς κρί-
νω ἐγώ!

Τό ὅτι πρόκειται νά ἔλθει ὡς Κριτής καί ὅτι αὐτοί
οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου ἀναφέρονται στήν ιδιότητά Του
ὡς Κριτοῦ καί ὄχι ὡς Λυτρωτοῦ τό βλέπουμε καί ἀπό
τό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως, στό 14ο κεφάλαιο, πού
λέει τά ἑξῆς: *«Καί εἶδον, καί ἰδοῦν, σημειώνει ὁ εὐαγγε-
λιστής Ἰωάννης, νεφέλη λευκή, καί ἐπὶ τὴν νεφέλην
καθήμενος ὅμοιος υἱῷ ἀνθρώπου, ἔχων ἐπὶ τῆς κεφα-
λῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν καί ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ
δρέπανον ὀξύ.»*⁴.

Αὐτό, τό ὅτι ἔρχεται μέ δρεπάνι κοφτερό στά χέ-
ρια Του, μᾶς θυμίζει ἀκριβῶς ὅτι δέν ἔρχεται ὡς Λυ-
τρωτής, ἀλλά ἔρχεται ὡς Κριτής. Ἀντιθέτως, στήν πρώ-
τη ἔλευσή Του δέν ἦλθε ὡς Κριτής· ἦλθε ὡς Λυτρωτής.
Ἔτσι, ἡ Α΄ Παρουσία συνδέεται μέ τὴν λύτρωση, ἐνῶ
ἡ Β΄ Παρουσία συνδέεται μέ τὴν κρίση. Ἀλλωστε τό εἶ-
πε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος: *«οὐκ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον,
ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον»*⁵. Ἀλλά ὁ ἴδιος ἐπίσης εἶπε:
*«Ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ,
τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ...»*⁶ καί λοιπά καί
λοιπά, γιά νά κρίνει τὸν κόσμο.

Ἔτσι λοιπόν ἔχουμε αὐτές τίς δυό ιδιότητες τοῦ
Κυρίου, τοῦ Λυτρωτοῦ καί τοῦ Κριτοῦ, πού συνδέονται
μέ τίς δύο Παρουσίες Του.

Ἀλλά τό ὅτι ὁ Κύριος κρατάει δρεπάνι στά χέρια

4. Ἀποκ. 14, 14.

5. Ἰωάν. 12, 47.

6. Ματθ. 25, 31. Βλ. Ἰωάν. 5, 22· 27· 30. 8, 16. Πράξ. 8, 33. κ.ἀ.

θυμίζει ακόμη τόν λόγο ἐκεῖνο πού εἶπε ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής: «τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἄσβεστον»⁷. Δηλαδή, τό φτυάρι εἶναι στό χέρι Του καὶ θά καθαρίσει τό ἄλωνι Του καὶ θά μαζέψει τό σιτάρι Του, τό δὲ ἄχυρο πού θά μείνει στό ἄλωνι θά τό κάψει μέ φωτιά πού δέν θά σβήνει ποτέ.

Ἀκόμη θυμίζει καὶ τὴν παραβολή τῶν ζιζανίων⁸, πού ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶπε: «ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ», ἀφῆστε νά αὐξάνονται μαζί ὁ σῖτος μέ τά ζιζάνια μέχρι τόν θερισμό, τῇ συντέλειᾳ –αὐτὴν τῇ λέξει χρησιμοποιεῖ ὁ Κύριος· συντέλεια. Τότε θά γίνει τό ξεκαθάρισμα· καὶ ὁ μέν σῖτος θά ὀδηγηθεῖ στὴν ἀποθήκην, τά δὲ ζιζάνια θά πᾶνε στὸν κλίβανο· δηλαδή οἱ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι, οἱ εὐσεβεῖς, στὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ οἱ ἀσεβεῖς στὴν αἰώνια Κόλαση.

Αὐτά ὅλα ἀναφέρονται στό πρῶτο σημεῖο τοῦ χωρίου τῆς Ἀποκαλύψεως πού σᾶς διάβασα, γιατί σᾶς εἶπα ὅτι ἔχουμε συνδυασμό δύο προφητειῶν. Τό πρῶτο σημεῖο λοιπόν ἀναφέρεται στὴν προφητεία τοῦ Δανιήλ. Καὶ τώρα πᾶμε στό δεύτερο, πού ἀναφέρεται στὴν προφητεία τοῦ Ζαχαρίου.

Ὁ Ζαχαρίας μᾶς σημειώνει στό 12ο κεφάλαιο, 10-14, τά ἐξῆς: «Καὶ ἐκχεῶ ἐπὶ τὸν οἶκον Δαυῖδ καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας Ἱερουσαλὴμ πνεῦμα χάριτος καὶ οἰκτιρμοῦ, καὶ ἐπιβλέψονται πρὸς με ἄνθ' ὧν κατωρ-

7. *Ματθ.* 3, 12. *Λουκᾶ* 3, 17.

8. *Βλ. Ματθ.* 13, 24-43.

χήσαντο καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὸν κοπετόν, ὡς ἐπ' ἀγαπητῷ, καὶ ὀδυνηθήσονται ὀδύνην ὡς ἐπὶ τῷ πρωτοτόκῳ... καὶ κόψεται ἡ γῆ κατὰ φυλὰς φυλάς· ... πᾶσαι αἱ ὑπολελειμμένοι φυλαί, φυλὴ καθ' ἑαυτὴν καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς»⁹.

Δηλαδή: Θά δώσω ἀπλόχερα στὸν οἶκο τοῦ Δαυΐδ καὶ σ' αὐτούς πού κατοικοῦν στήν Ἱερουσαλήμ πνεῦμα χάριτος καὶ ἐλέους (εἶναι ἡ Α΄ Παρουσία τοῦ Χριστοῦ· «οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον»¹⁰, εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος). Καὶ θά γυρίσουν νά μέ κοιτάξουν καὶ θά ἀρχίσουν νά μέ περιγελοῦν («κατωρχήσαντο» λέει, πού εἶναι τοῦ ρήματος κατορχέομαι καὶ σημαίνει περιφρονῶ, περιγελῶ). Θά μετανοήσουν ὅμως ὅταν θά μέ δοῦν ὅπως θά μέ δοῦν πάνω στὸν σταυρό, καὶ θά ἀρχίσουν νά χτυποῦν τὸ κεφάλι τους καὶ τὸ στήθος τους καὶ νά ξεριζώνουν τὰ μαλλιά τους, ὅπως ἀκριβῶς θρηνεῖ κανεὶς, κάνει κοπετό γιὰ ἓνα ἀγαπημένο του πρόσωπο· καὶ θά πονέσουν μέ πόνο πολὺ, ὅπως ὅταν πεθαίνει τὸ πρωτότοκο παιδί· καὶ θά ὀδύρεται ἡ γῆ. Ποιὰ γῆ ὅμως; Προσέξτε: τῆς Ἰουδαίας. Ὅχι ὀλόκληρη ἡ γῆ· μόνο τῆς Ἰουδαίας.

Δηλαδή: Θά ἔρθει ὁ Μεσσίας· θά ἔρθει μέ χάρη. Θά Τόν δοῦν οἱ ἄνθρωποι, τῆς Παλαιστίνης οἱ ἄνθρωποι. Θά Τόν περιφρονήσουν, θά γελάσουν μαζί Του. Τὸ ποιός εἶναι θά τὸ ἀντιληφθοῦν μετά, μέ τὸ πάθος πάνω στὸν σταυρό καὶ τὰ σημεῖα τοῦ σταυροῦ καὶ τὴν ἀνάστασή Του. Τότε θά χτυποῦν τὸ κεφάλι τους.

Ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι μία μικρογραφία τοῦ τί θά γίνε

9. Ζαχ. 12, 10-14.

10. Ἰωάν. 12, 47.

στό τέλος τῆς Ἱστορίας. Ἀκοῦστε το πῶς.

Θυμᾶστε ὅτι ὅταν ὁ ἐκατόνταρχος εἶδε τόν σεισμό, εἶδε τόν σκοτισμό τοῦ ἡλίου, εἶδε ὅ,τι εἶδε, καί ἄκουσε τούς λόγους τοῦ Ἰησοῦ –μεγαλειώδεις οἱ λόγοι πάνω στόν σταυρό! *«πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι»* καί λοιπά καί λοιπά– ὅταν εἶδε πόσο ἄκακος ἦταν ὁ Ἰησοῦς, πού οὔτε καταριόταν οὔτε ἔβριζε οὔτε τίποτα, παρὰ τούς φρικτούς πόνους τοῦ σταυροῦ, τότε ὁμολόγησε καί εἶπε: *«ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος»*¹¹, πραγματικά αὐτός ἦταν παιδί τοῦ Θεοῦ! Τά δέ πλήθη πού εἶχαν βρεθεῖ ἐκεῖ στόν σταυρό, μᾶς σημειώνει ὁ εὐαγγελιστής Λουκᾶς, *«τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον»*¹², χτυπώντας μέ γροθιές τά στήθη τους ἐπέστρεφαν. Δηλαδή αὐτό ἦταν ἓνα δεῖγμα μετανοίας: *Τί κάναμε... Ποιόν σταυρώσαμε...* ἔστω καί ἂν ὁ Ἰσραήλ δέν Τόν πίστεψε.

Αὐτό ὅμως –τό πῶς δηλαδή ἦρθε κατά τήν Α΄ Παρουσία Του, καί πῶς ἐκεῖνοι πού εἶδαν τόν Χριστό καί κατάλαβαν τελικά ποιός ἦταν ἄρχισαν νά *κόπτονται*– ἦταν μία μικρογραφία τῆς Β΄ Παρουσίας Του.

Ἦ, λοιπόν, ἀγαπητοί· λέει τώρα ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης: Ὅταν θά ξανάρθει ὁ Χριστός –θά ἔρθει βέβαια *«μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ»*, κατά τήν προφητεία τοῦ Δανιήλ– *καί ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμός*», θά Τόν δεῖ ἀνεξαίρετως κάθε μάτι, *«καί οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν»*. Ἐδῶ τό κείμενο δέν ἔχει κόμμα· βάζουμε ὅμως ἓνα κόμμα, γιά νά καταλάβουμε τό νόημα: θά Τόν δοῦν ἀκόμη καί ἐκεῖνοι πού Τόν λόγχισαν. *«καί*

11. Ματθ. 27, 54. Μᾶρκ. 15, 39.

12. Λουκᾶ 23, 47-48.

κόφονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς»¹³, καὶ τότε θά χτυποῦν τό στήθος τους γι' Αὐτόν, γιά λογαριασμό τους, ὅλες οἱ φυλές τῆς γῆς, βλέποντάς Τον. Ποιές εἶναι τώρα ὅλες αὐτές οἱ φυλές τῆς γῆς; Εἶναι, ἀγαπητοί μου, ὁλόκληρη ἡ ἀνθρωπότητα.

Στό πρῶτο πλάνο πραγματώσεως τῆς προφητείας τοῦ Ζαχαρίου, στήν μικρογραφία, ἔχουμε τίς δώδεκα μόνο φυλές τοῦ Ἰσραήλ· στό δεύτερο πλάνο ἔχουμε ὁλόκληρη τή γῆ, ὁλόκληρη τήν οἰκουμένη.

Καί εἶναι πολύ χαρακτηριστικό ὅτι ὅλοι αὐτοί θά δοῦν ἐκεῖνον πού «ἐξεκέντησαν», ἐκεῖνον πού ἐλόγχισαν! Ἱστορικά ὅμως εἶναι γνωστό ὅτι τόν Κύριο τόν ἐλόγχισε μόνο ἓνας ἄνθρωπος, ὁ Κεντυρίων, γιατί φυσικά ἦταν στά καθήκοντά του νά διαπιστώσει τόν θάνατο τοῦ ἐκτελεσθέντος. Ὅλα αὐτά βέβαια ἔγιναν γιατί ἤθελαν νά Τόν καταδικάσουν οἱ Ἑβραῖοι. Τί σημαίνει ὅμως τώρα ὅτι θά Τόν δοῦν ὅλοι ἐκεῖνοι πού Τόν «ἐξεκέντησαν»; Δηλαδή μόνο ἐκεῖνοι οἱ κάποιοι; Μά ἐδῶ λέει ὅλοι ἐκεῖνοι, ἀπό ὅλη τή γῆ.

Ἔ, λοιπόν· εἶναι ὅλοι ἐκεῖνοι πού ἀρνήθηκαν τόν Ἰησοῦ Χριστό! Αὐτό δείχνει, ἀγαπητοί, ὅτι ἐκεῖνος πού ἀρνεῖται τόν Χριστό, λογχίζει τόν Χριστό!

Γιά νά σᾶς ἀποδείξω ὅτι αὐτό δέν εἶναι σχῆμα λόγου, θά σᾶς ἀναφέρω δυό παραδείγματα· τό ἓνα εἶναι ἀπό τόν ἀπόστολο Παῦλο, τό ἄλλο ἀπό τήν Παράδοση.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος γράφει στούς Φιλιππησίους: *Λυπᾶμαι γι' αὐτούς, «ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία»*¹⁴, πού ἔκαναν θεό τήν κοιλιά τους, δηλαδή τίς ἡδονές. Χριστιανοί

13. Ἀποκ. 1, 7.

14. Φιλιπ. 3, 18-19.

εἶναι, ἀλλά ἔκαναν θεοὺς τὶς ἡδονές!... οἱ ὅποιοι – προσέξτε αὐτήν τὴ φράση– ἀνασταυρώνουν τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, δηλαδή Τὸν ξανασταυρώνουν!¹⁵ Εἶναι τὸ ἴδιο μέ τό «ἐξεκέντησαν», ἀκριβῶς τό ἴδιο!

Ὅστε λοιπόν πότε θεωροῦμαι ὅτι καί ἐγὼ πῆρα μέρος στόν λογιισμό τοῦ Χριστοῦ, καί θά Τόν δῶ μέ φόβο ὅταν θά ἔρθει; Ὅταν θά ἔχω ἀρνηθεῖ τὴν θεανθρώπινη φύση Του –τό πρῶτο καί κύριο– ἀλλά κι ὅταν ὡς Χριστιανός ἐπιμένω νά ζῶ μιὰ ζωὴ ἁμαρτίας· διότι ἐδῶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος δέν ἀναφέρεται σέ θέμα πίστεως, ἀλλά σέ θέμα ζωῆς· «ὅν ὁ θεὸς ἢ κοιλία» λέει. Χριστιανοὶ ἦταν, βαπτισμένοι· ἀλλά ἡ ζωὴ τους ἦταν τέτοια πού ὅπωςδήποτε δέν συμφωνοῦσε μέ τό σταυρικό πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου.

Τό δεύτερο παράδειγμα εἶναι ἀπὸ τὸν ἅγιο Πέτρο, ἀρχιεπίσκοπο Ἀλεξανδρείας, πού γιορτάζουμε αὐριο. Ἐξῆσε στήν ἐποχὴ πού ἦταν καί ὁ Ἄρειος. Φυσικά τὸν Ἄρειο τὸν ἀντιμετώπισε μετὰ ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος. Ἀλλά ὁ ἅγιος Πέτρος εἶδε ἓνα ὄραμα. Αὐτό μάλιστα τό ὄραμα ὑπάρχει καί σέ τοιχογραφίες. Ἐπάνω στή Μονὴ μας ὑπάρχει σέ τοιχογραφία –φθαρμένη βεβαίως, ἀλλά σώζεται– ὁ ἅγιος Πέτρος μέ τό ὄραμα πού βλέπει.

Ποιό εἶναι τό ὄραμα;

Εἶδε τὸν Ἰησοῦ σάν παιδί μέ ἓναν σχισμένο χιτῶνα, κουρελιασμένο. Καί τότε ὁ ἅγιος Πέτρος ρωτᾷ τὸν Ἰησοῦ: *Τίς σου τὸν χιτῶνα, Σῶτερ, διεῖλε;* Ποιὸς Σοῦ ἔσχισε τὸν χιτῶνα; Καί ἀπαντᾷ ὁ Κύριος: Ὁ Ἄρειος! δηλαδή ἡ αἵρεσι· ὁ Ἄρειος ὁ αἵρετικός, πού

15. Βλ. Ἐβρ. 6, 6.

ἀρνεῖτο τὴν θεανθρωπινὴ φύσιν τοῦ Ἰησοῦ.¹⁶

Βλέπετε λοιπόν τί θά πεῖ ἐκκεντῶ, δηλαδή λογχίζω; Καί ἀφοῦ ἱστορικῶς ἕνας μόνο λόγχιζε τόν Κύριον καί ἡθικοί αὐτουργοί τό Συνέδριον τῶν Ἑβραίων, πῶς εἶναι δυνατόν τώρα ὁλόκληρη ἡ γῆ νά κάνει κοπετόν; Δηλαδή ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι πού θά σταθοῦν σέ ὅλη τή γῆ, σέ ὅλη τήν Ἱστορία ἕως τό τέλος της, κι ἀπό τήν ἐποχή μας φυσικά –εὐχομαι νά μήν εἶναι καί ἀπό τούς παρόντες!– νά μήν εἴμαστε!– πῶς εἶναι δυνατόν νά Τόν δοῦν καί νά ποῦν ἐγώ Τόν ἐξεκέντησα τόν Ἰησοῦ; Νά πῶς εἶναι δυνατόν· μέ τήν ἄρνηση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἴτε ὡς πίστις εἴτε ὡς πρακτική ζωή· ὅταν γενικά ἀρνοῦμαι τόν Ἰησοῦ Χριστό.

Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι τό «ἐξεκέντησαν» ἀναφέρεται ὡς σημεῖο ἀναγνώρισεως. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος λέει: «καί τότε –ὅταν εἶναι νά ἔρθῃ «ἐπὶ τῶν νεφελῶν

16. Ὁ Ἀρειος ἔζησε καί δίδαξε στήν Ἀλεξάνδρεια τῆς Αἰγύπτου στίς ἀρχές τοῦ 4ου αἰῶνα· ἦταν θεολόγος καί πρωτοπρεσβύτερος. Ἡ πιό ἀμφιλεγόμενη πτυχὴ τῶν διδασκαλιῶν τοῦ Ἀρείου ἀφοροῦσε τήν σχέση μεταξύ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καί τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀρείου διατηροῦσε ἐν μέρει τίς θέσεις τοῦ προγενέστερου μεγάλου ἀλεξανδρινοῦ δασκάλου Ὁριγένης, ὅτι δηλαδή ὁ Υἱὸς εἶναι κατώτερος στήν ἐξουσία σέ σχέση μέ τόν Πατέρα, ἀλλά διαφοροποιεῖτο ὡς πρός τήν ἄχρονον γέννηση τοῦ Υἱοῦ, καθότι ὁ Ἀρειος ὑποστήριξε ὅτι ὑπῆρχε καιρὸς πού ὁ Πατήρ ἦταν μόνος του, καί ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι κατώτερος ἀπό τόν Πατέρα, τοποθετώντας τόν Υἱό μεταξύ τῶν κτισμάτων. Θεωροῦσε τόν Χριστό ἀνώτερο κτίσμα, καί τίποτα περισσότερο. Οἱ θέσεις αὐτές καταδικάστηκαν στό πρόσωπο τοῦ Ἀρείου ἀπό τήν Α΄ Οἰκουμένην Σύνοδο, τῆς Νικαίας (325 μ.Χ.), ἀλλά καί ἀπό τήν Α΄ Σύνοδο τῆς Κωνσταντινουπόλεως (381 μ.Χ.). Οἱ τελικὲς θέσεις τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοῦ Ἀρειανισμοῦ διατυπώθηκαν στά δώδεκα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου Πίστεως τῆς Νικαίας.

τοῦ οὐρανοῦ»– φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ»¹⁷, θά φανεῖ τό σημεῖο τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ποιό εἶναι αὐτό τό «σημεῖον»; Εἶναι ὁ Σταυρός!¹⁸ Εἶναι ἀκριβῶς τό ὄργανο ἐκεῖνο τό ὁποῖο μέσα στούς αἰῶνες οἱ αἱρετικοί καί χλευαστές χλευάζουν! Μεταξύ αὐτῶν εἶναι καί οἱ Χιλιαστές, οἱ ὁποῖοι χλευάζουν τόν Σταυρό!

Θά λέγαμε ἀκόμα ὅτι «σημεῖον» –προσέξτε– εἶναι καί ἡ ἴδια ἡ παρουσία τοῦ παθόντος Χριστοῦ.

Θά μοῦ πεῖτε: *Μά ὁ Χριστός ἀναστήθηκε· πῶς εἶναι παθόν; πῶς εἶναι πάσχων;*

Ὁ Χριστός, ἀγαπητοί μου, στόν Οὐρανό εἶναι πάντα πάσχων, μέ τίς πληγές! Εἶναι ἐκεῖνες οἱ πληγές, οἱ ἀθεράπευτες, πού ψηλάφησε ὁ Θωμᾶς.¹⁹ Εἶναι τά διάσημα τοῦ Κυρίου! Εἶναι οἱ ἀποδείξεις, τά πειστήρια τοῦ ποιός εἶναι ὁ Χριστός, καί ὅτι πραγματικά αὐτός πού θά ἔρθει εἶναι ἐκεῖνος τόν ὁποῖο «ἐξεκέντησαν». Μένουν λοιπόν οἱ πληγές· καί θά μένουν ὅχι μόνο ὅσο κρατᾶ ἡ Ἱστορία, ἀλλά καί πέρα ἀπό τήν Ἱστορία!

Θά πᾶμε παρακάτω στήν Ἀποκάλυψη, πρῶτα ὁ Θεός, καί θά μᾶς παρουσιάσει αὐτές τίς πληγές ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης μέ μία θαυμάσια εἰκόνα, ἡ ὁποία εἶναι περιέργη· θά δεῖ τόν σαρκωμένο Λόγο τοῦ Θεοῦ

17. Ματθ. 24, 30, 26, 64. Πρβλ. Μάρκ. 14, 62.

18. Βλ. ἱεροῦ Χρυσοστόμου, *Ὁμιλία Β΄ εἰς τὸν Σταυρόν*, PG 49, 404: «Τότε τὸ σημεῖον φανήσεται τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ. Εἶδες πόση ἀρετὴ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ;», καί ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως*, PG 94, 1131: «"Τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ", τὸν Σταυρόν λέγω.».

19. Ἰωάν. 20, 27. Βλ. καί Ἰωάν. 20, 20.

ὥς ἄρνιον –διότι θυσιάσθηκε καί ἐπειδή συνήθως ἄρνάκι θυσίαζαν– ἔσφαγμένον καί ἑστηκός.²⁰ Αὐτό τό ἀντιφατικό· νά εἶναι σφαγμένο, καί νά στέκεται! Μά πῶς στέκεται, ἀφοῦ εἶναι σφαγμένο; Αὐτό δείχνει ὅτι φέρει τίς πληγές, καί ταυτοχρόνως ζεῖ. Εἶναι ἐκεῖνο πού θά πεῖ λίγο πιό κάτω ὁ Χριστός στόν Ἰωάννη, καί θά τό δοῦμε πρῶτα ὁ Θεός τήν ἐρχόμενη φορά: «καί ἐγενόμην νεκρός, καί ἰδού ζῶν εἰμι»²¹.

Βλέπετε λοιπόν ὅτι οἱ πληγές μένουν! Εἶναι τά διδάσημα τοῦ μεγάλου κατορθώματος τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἔσωσε μέ αὐτές τόν κόσμο, καί ταυτοχρόνως εἶναι τά φοβερά πειστήρια γιά ἐκείνους πού Τόν σταύρωσαν μέσα στήν Ἱστορία, μή πιστεύοντες ὅτι εἶναι ὁ Χριστός, ὁ ἐνανθρωπήσας Υἱός τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλά θά Τόν δεῖ κάθε μάτι. Ναί, ἀγαπητοί μου, κάθε μάτι θά δεῖ τόν Χριστό ὅταν θά ἔρθει! Οἱ εὐσεβεῖς θά χαροῦν, ἐνῶ οἱ ἀσεβεῖς θά κάνουν κοπετό, θά κλαῖνε, θά ὀδύρονται. Γιά κοιτάξτε ὅμως τώρα· εἶναι ἀντίστροφα τά πράγματα· ὀδύρονται οἱ εὐσεβεῖς καί ἀναμένουν τόν Κύριο καί λένε *Πότε θά ἔρθεις, Κύριε; Δέν βλέπεις πῶς βρισκόμαστε;*... καί χαίρουν οἱ ἀσεβεῖς. Θυμίζει ἐκεῖνα πού εἶπε ὁ Χριστός στούς Μαθητές Του, στήν Α΄ Παρουσία Του, καί τά ὁποῖα ἀποτελοῦν μικρογραφία τῆς Β΄ Παρουσίας Του: *Τώρα ὁ κόσμος χαίρεται καί γελᾷ, κι ἐσεῖς κλαῖτε καί πενθεῖτε· σέ λίγο θά πενθεῖ ὁ κόσμος, καί θά γελάτε σεῖς.*²² Πόσο σέ λίγο; Σέ δύο-τρεῖς μέρες. Πέμπτη βράδυ τούς τά

20. Ἀποκ. 5, 6· 12.

21. Ἀποκ. 1, 18.

22. Ἰωάν. 16, 20.

λέει, Κυριακή ἔφυγε τό πένθος.

Βλέπετε ὅτι αὐτά τά πράγματα δέν ἔχουν ἓναν αἰώνιο χαρακτήρα, γιατί εἶναι τοποθετημένα μέσα στόν χρόνο. Καί ὁ χρόνος μετρᾷ, περνᾷ... Μετρᾷ ὁ χρόνος, καί αὐτά δέν ἔχουν αἰώνιο χαρακτήρα γιά νά μένουν κοκκαλωμένα. Συνεπῶς ὁ Χριστός ἔρχεται!... καί τότε οἱ εὐσεβεῖς θά χαροῦν, καί οἱ ἄσεβεῖς θά κλαῖνε.

Αὐτά πού μᾶς σημειώνει ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης στήν Ἀποκάλυψή του, ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μᾶς τά λέει ὡς ἑξῆς: «Καί τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ, καί τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς»²³. Εἶδατε; «κόψονται... ὄψονται» παρήχησις. Δηλαδή, ὅλες οἱ φυλές τῆς γῆς θά κάνουν κοπετό, ὁδυρμό, καί θά δοῦν ἐρχόμενο τόν υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου πάνω στίς νεφέλες τοῦ οὐρανοῦ, μέ δύναμη καὶ δόξα πολλή.²⁴

Βλέπετε, παρακαλῶ, συμφωνία τῶν εὐαγγελίων μέ τήν Ἀποκάλυψη; Δέν ὑπάρχει κανένα σημεῖο τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως πού νά μή συμφωνεῖ μέ τά εὐαγγέλια. Κανένα σημεῖο. Ὑπάρχει ἀπόλυτη συμφωνία στό πνεῦμα, καμμιὰ φορά καί στό γράμμα, μεταξύ τοῦ

23. Μαθ. 24, 30.

24. «Ὡςπερ γὰρ οἶμαι ἀνιόντος αὐτοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐν τῇ τῆς ἀναλήψεως ἡμέρᾳ γέγραπται ἐν ταῖς Πράξεσιν ὅτι νεφέλῃ αὐτὸν ὑπέλαβεν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, οὕτω πάλιν ἦξει μετὰ νεφέλης. Οἶμαι δὲ τροπικῶς τὴν θείαν γραφὴν τοὺς ἁγίους ἀγγέλους νεφέλας καλεῖν διὰ τὸ κοῦφον αὐτῶν καὶ μετάρσιον καὶ ἀεροβατές, ὥσει ἔλεγεν ἦξει ὁ Κύριος θείοις ἀγγέλοις ἐποχούμενος καὶ δορυφορούμενος.» (Οἰκουμένιος, σ. 37).

βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως καί τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων.

Ἀλλά σ' ἐκεῖνο πού λέει ἐδῶ ὁ Εὐαγγελιστής, ὅτι ὁ Κύριος θά ἔρθει «μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ», ὑπάρχει μία ἐπισφράγιση εἶναι ἡ ἐξῆς: «ναί, ἀμήν».

Αὐτό τό «ναί, ἀμήν» εἶναι μία ἐπισφράγιση διπλή, λειτουργική, ἐλληνικῆς καί σημιτικῆς διαστάσεως. Τό ναί εἶναι ἐλληνικό· τό ἀμήν εἶναι σημιτικό, δηλαδή ἐβραϊκό, καί ἔχει λειτουργικό χαρακτήρα. Αὐτό σημαίνει ὅτι ὑπάρχει μία ἐπιβεβαίωση καί μία εὐχή. Τό «ναί» θά πεῖ ναί, δηλώνει ἐπιβεβαίωση, ἐνῶ τό «ἀμήν» θά πεῖ ὁμοίως ναί, ταυτόχρονα ὅμως θά πεῖ καί εἴθε, δηλώνει εὐχή. Σάν νά λέει ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης: Αὐτό πού ἔγραψα, τό ὅτι ὁ Χριστός ἔρχεται, «ναί, ἀμήν»· δηλαδή, ναί, ὅπωςδήποτε ἔρχεται· ἀμήν, εἴθε γρήγορα νά γίνει. Ὑπάρχει λοιπόν αὐτή ἡ λειτουργική ἐπισφράγιση, μ' αὐτή τή διπλή διάσταση, στίς δύο αὐτές γλῶσσες, τήν ἐλληνική καί τή σημιτική.

Τό ἴδιο σχῆμα, κατά γράμμα, θά μᾶς τό ἀναφέρει καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος στή Β' Πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή του, καί θά πεῖ τά ἐξῆς: «Ὁ γὰρ τοῦ Θεοῦ υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς... οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὐ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν· ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι Θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναὶ καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμήν»²⁵. Δηλαδή: Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, δέν ἦρθε στὸν κόσμον ὡς ναὶ καὶ ὄχι –πού δηλώνει ἀβεβαιότητα· ποιὸς εἶναι; τί κάνει; εἶναι ἔτσι; εἶναι ἄλλιῳς;– ἀλλὰ ἦρθε ὡς ναί, καί οἱ ὑποσχέσεις Του εἶναι ναὶ καὶ ἀμήν· δηλαδή ὅλα ὅσα εἶπε ὁ Χριστὸς θά πραγματοποιηθοῦν, καί δέν ἀλλάζει τί-

25. Β' Κορ. 1, 19-20.

ποτα!

Κοιτάξτε πώς ταιριάζουν κατά πνεῦμα τά βιβλία! Ἐδῶ, ἀγαπητοί μου, βλέπουμε πολλές φορές ὅτι ἓνας συγγραφέας, γράφοντας σέ διαφορετικό χρόνο –γιά νά μήν πῶ, κάποτε καί στό ἴδιο του τό βιβλίό– ἔχει ἀντιφάσεις· πόσο μᾶλλον διαφορετικοί συγγραφεῖς!

Βλέπει λοιπόν κανεῖς ἐδῶ ὅτι αὐτό πού εἶπε ὁ Κύριος, «ἀμὴν λέγω ὑμῖν... ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι»²⁶ καί «ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ... ἕως ἂν πάντα γένηται»²⁷, σημαίνει ὅτι ὅλα ὅσα εἶπε ὁ Χριστὸς θά πραγματοποιηθοῦν. Τό «ἰῶτα» (ι), δηλαδή τό γιόντ (i) πού χρησιμοποιοῦμε καί στήν Ἀλγεβρα, εἶναι τό γιῶτα τό ἐβραϊκό, αὐτό τό φοινικικό, τό σημιτικό· εἶναι τό πιό μικρό γράμμα τοῦ ἐβραϊκοῦ ἀλφαβήτου. Ὅταν λοιπόν ἐδῶ λέει ἰῶτα ἐν δέν θά πέσει ἡ μία κεραία –κεραία εἶναι ὁ τόνος– αὐτό σημαίνει ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά μήν πραγματοποιηθεῖ.

Δηλαδή: Ἀλήθεια σᾶς λέω, οὔτε ἓνα γιῶτα, οὔτε μία κεραία ἀπ' ὅ,τι σᾶς εἶπα δέν εἶναι δυνατόν νά μήν πραγματοποιηθεῖ. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ –αὐτά πού μοιᾶζουν ἀδιάσειστα καί μεγάλα– θά φύγουν ἀπό τή θέση τους, ἀλλά τά λόγια μου θά μέινουν.

Συνεπῶς, ὁ Χριστὸς, ἀφοῦ εἶπε θά ξανάρθω, τό ἐννοεῖ. Καί ἐδῶ εἶναι ἡ ἀξιοπιστία Του, γιατί «πιστὸς ὁ λόγος, λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος»²⁸. Εἶναι ἀξιόπιστος ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ· ὁ Χρι-

26. *Μαθ.* 24, 35.

27. *Μαθ.* 5, 18.

28. *Α΄ Τιμ.* 1, 15· 4, 9.

στός λοιπόν θά ξανάρθει!

Μιά πιστή καρδιά, αγαπητοί μου, όταν αισθάνεται όλα αυτά μέσα της, έχει βέβαιη τήν ἐλπίδα, καί ζεῖ μέ τήν ἐν Χριστῷ ἐλπίδα, μιὰ ἐλπίδα πού ἀληθινά ζωογονεῖ.

«Ναί, ἀμήν. Ἐγώ εἶμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, λέγει Κύριος ὁ Θεός, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ.»²⁹ Τί μεγαλειώδη!

Ἀγαπητοί μου, ἐγώ εἶμαι ἓνας φτωχὸς ἄνθρωπος· τί νά σᾶς πῶ... Ἡ ἀνθρώπινη γλώσσα δέν μπορεῖ νά περιγράψει. Ἀκόμη καί τό ἀνθρώπινο λεξιλόγιο εἶναι φτωχό· οἱ λέξεις... ὅλα, εἶναι φτωχά! Μιά φωνή... τί νά πεῖ, τί νά περιγράψει... Ἀλλά ἀπ' ὅ,τι διαισθάνεσθε, ἀπ' αὐτό τό ἀνθρώπινο φτωχό λεξιλόγιο, μπορεῖτε νά ἀντιληφθεῖτε τήν μεγαλοπρέπεια τοῦ βιβλίου; Μπορεῖτε νά ζήσετε αὐτή τήν μεγαλοπρέπεια; Κοιτάξτε: «Ναί, ἀμήν»!... «Ἐγώ εἶμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, λέγει Κύριος ὁ Θεός... ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ»!

Αὐτό τό «ναί» καί «ἀμήν» ξέρετε ποιὸς τό βεβαιώνει; Αὐτός πού εἶναι τό Α καὶ τό Ω, ὁ οὐράνιος Θεός Πατήρ!

Ἔτσι, νά ἓνα ἀκόμη ὄνομα τοῦ Θεοῦ· τό Α καὶ τό Ω. «Ἐγώ εἶμι τὸ Α καὶ τὸ Ω» λέει ὁ Θεός. Ὡστε λοιπόν τό Ἐγώ εἶμαι τό Α καὶ τό Ω εἶναι ἓνα ἀπὸ τά πολλά ὀνόματα τοῦ Θεοῦ.

Καί ἄλλοτε σᾶς ἔχω πεῖ, καί τό ξέρετε αὐτό πολὺ καλά, ὅτι ὁ Θεός ἔχει πολλὰ ὀνόματα, πάρα πολλὰ ὀνόματα, ἐπειδὴ ἀκριβῶς δέν ἔχει ὄνομα. Δέν μπορεῖ νά ἀποδοθεῖ ὄνομα στὸν Θεό, ἐπειδὴ ἡ ἀπόδοση ὀνόμα-

29. Ἀποκ. 1, 8.

τος σ' Αὐτόν μικραίνει αὐτό πού εἶναι ὁ Θεός. Μὴν ξεχνᾶμε ὅτι ἀπὸ τὴν στιγμή πού ὁ ἄνθρωπος θά δώσει ὄνομα, ἤδη ἔδωσε καὶ ὀρισμό· καὶ ὅταν λέμε ὀρισμός καὶ ὄνομα, σημαίνει ὅτι βάλαμε ὅρια. Ὁ Θεός ὁμως δέν ἔχει ὅρια.

Γι' αὐτό, στήν ἐρώτηση τοῦ Μωϋσέως *Ποιό εἶναι τό ὄνομά Σου, Κύριε, γιά νά πῶ στούς Ἑβραίους στήν Αἴγυπτο;* ὁ Θεός εἶπε: «*Εγώ εἰμι ὁ ὦν*»³⁰, ἐγώ εἰμαι ὁ ὑπάρχων. Δέν ἔδωσε ὄνομα. Ἀλλά αὐτό ἀκριβῶς, τό *ἐγώ εἰμαι ὁ ὑπάρχων*, ἀποτελεῖ ἓνα ὄνομα, γιατί ἀκριβῶς, ἐπειδή δέν ἔχει ὄνομα, εἶναι ἀνώνυμος ὁ Θεός, γι' αὐτό εἶναι καί πολυώνυμος.

Τί ἀνόητοι πού εἶναι οἱ Χιλιαστές, ἀληθινά ἀνόητοι, ὅταν ἐπιμένουν καί μᾶς λένε *Γιατί δέν λέτε τό ὄνομα Γιαχβέ;* (*Γιαχβέ* στά ἑβραϊκά θά πεῖ Κύριος). Ὡε, τό λέμε καί αὐτό. *Μά αὐτό εἶναι τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ μᾶς* λένε. Ναί, ἀλλά δέν εἶναι μόνο αὐτό. *Μά εἶναι τό ὑψιστο*. Δέν ἔχει σημασία· γιατί καί ἡ Γραφή ἐπιστρατεύει πλῆθος ἀπό ὀνόματα γιά νά μιλήσει γιά τόν Θεό.³¹

30. Ὡξοδ. 3, 14.

31. Οἱ Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά ἐπιμένουν πῶς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐθνικῆς ἢ μητρικῆς τους γλώσσας, εἶναι ὑποχρεωμένοι νά ὀνομάζουν τόν Θεό μέ τήν ἑβραϊκή λέξη *Ἰεχωβά*, ἀλλιῶς δέν σώζονται! *Θά καταφαγοθῇ ἡ σάρξ ἐκείνων πού δέν ἤθελαν νά μάθουν ὅτι ὁ ζῶν καί ἀληθινός Θεός λέγεται Ἰεχωβά!* *Θά διαλυθοῦν, ἐνῶ θά στέκουν στά πόδια τους.* (Απὸ τόν Ἀπολεσθέντα Παράδεισο στόν Ἀποκατεστημένο Παράδεισο, ἔλλ. ἐκδ. 1960, σ. 209). Ὡμως ὁ ἀνωτέρω ἰσχυρισμός τους καταρρίπτεται ἀπό τό γεγονός ὅτι οἱ Ἀπόστολοι, στήν ἐλληνική γλώσσα πού ἔγραψαν τήν Καινή Διαθήκη, οὔτε μία φορά δέν ὀνομάζουν τόν Θεό μέ τήν ἑβραϊκή λέξη *Ἰεχωβά* ἢ *Γιαχβέ*. Αὐτό ἀναγκάζεται ἀκόμη καί ἡ ἴδια ἡ ἐταιρεία *Σκοπιά* νά τό ὁμολογήσει καί νά τό παραδεχθεῖ:

Καί μάλιστα, ἀγαπητοί μου, ὅπως βλέπουμε ἐδῶ, ὑπάρχει μία συσσωρευση ὀνομάτων· ἀλλά αὐτό θά τό δοῦμε στή συνέχεια.

Τί σημαίνει «*Εγὼ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω*»;

Σημαίνει: *Ἐγὼ εἰμαι τό ξεκίνημα ὁλόκληρης τῆς κτιστῆς δημιουργίας, καὶ ἐγὼ τό τέλος αὐτῆς* –ὅπως εἶναι τό Α, μέ τό ὁποῖο ἀρχίζει τό ἀλφάβητο, καὶ τό Ω, πού τελειώνει. Μέ ἄλλα λόγια: Σέ ἐμένα ἀνήκει ἡ ὑπαρξη καὶ σέ ἐμένα ἡ ἀνυπαρξία, τό "εἶναι" –ὡς ἀπαρέμφατο– καὶ τό "μὴ εἶναι". Στόν Θεό δηλαδή ἀνήκει κάθε ἀρχή τῆς κτίσεως, καὶ σ' Αὐτόν ἀνήκει μιά τυχόν ἐκμηδενίσή της· ἄλλο βέβαια ὅτι ὁ Θεός δέν θέλει νά ἐκμηδενίσει τήν κτίση. Εἶναι ὁ μόνος πού δημιουργεῖ ἐκ τοῦ μηδενός, εἶναι ἡ ὄντως Ἀρχή.

Ἐκεῖνο τό «*Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος*»³² αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ Λόγος εἶναι τό Α. Δηλαδή: *ὑπῆρχε ὁ Θεός Λόγος ὅταν ἔγινε ἡ ἀρχή τῆς κτίσεως ἐκ τοῦ μηδενός*. Ὁ Θεός ὅμως μπορεῖ νά φέρει τό Α στό Ω, τό εἶναι στό μὴ εἶναι, δηλαδή νά ὀδηγήσει τήν κτίση ἀπό τήν ὑπαρξη στήν ἀνυπαρξία. Διότι μόνος ὁ Θεός ἔχει σχέση μέ τό μηδέν. Κανένα κτίσμα δέν ἔχει σχέση μέ τό μηδέν· οὔτε ὁ λογικός ἄνθρωπος οὔτε ὁ ἄγγελος. Κανείς δέν μπορεῖ νά φέρει στήν ὑπαρξη κάτι ἐκ τοῦ μηδενός, ἀλλά καὶ νά ὀδηγήσει κάτι στό μηδέν· εἶναι ἀδύνατον! Εἰ-

³² Ἐνας λόγος εἶναι ὅτι ἕως τώρα δέν ἔχει βρεθῇ κανένα ἀντίγραφον ἀρχαίου χειρογράφου πού νά περιέχει τό θεῖον ὄνομα εἰς τήν πλήρη μορφή του (Σκοπιά, 15-11-1971, σ. 677). Εἶναι ἀλήθεια ὅτι κανένα ἀπό τά ὑπάρχοντα ἀρχαῖα ἐλληνικά χειρόγραφα τῆς Καινῆς Διαθήκης δέν περιέχει τό προσωπικόν ὄνομα τοῦ Θεοῦ. (Σκοπιά, 01-03-1991, σ. 28)

32. Ἰωάν. 1, 1.

ναι ὄχι ἀπλῶς μόνο ἀδύνατον, ἀλλὰ καί ἀδύνατον νά τό διανοηθοῦμε!³³

Ἔτσι, ἀφοῦ ὁ Θεός εἶναι τό *A* καί τό *Ω*, στόν ἑαυτό Του περιέχει τό πᾶν. Συνεπῶς, ὅταν λέει *Ἐγώ εἶμαι τό A καί τό Ω*, εἶναι σάν νά λέει *Ἐγώ εἶμαι ὁ Κύριος τοῦ χώρου καί τοῦ χρόνου*. Τό *A* καί τό *Ω* δέν εἶναι γνωρίσματα τοῦ Θεοῦ. Προσέξτε: δέν εἶναι. Ὁ Θεός δέν εἶναι *A* καί *Ω*: ἀλλά μέσα στόν Θεό ὑπάρχει καί τό *A* καί τό *Ω*, δηλαδή ἡ ἀρχή καί τό τέλος τῆς κτίσεως. Ὁ Θεός εἶναι ἀναρχος, δέν ἔχει ἀρχή· συνεπῶς εἶναι καί ἀτελεύτητος, δέν ἔχει τέλος. Ἡ κτίση ὅμως ἔχει ἀρχή καί τέλος. Ἄρα τό *A* καί τό *Ω* εἶναι μέσα στόν Θεό, καί ἄρα ὁ Θεός εἶναι κύριος τοῦ χώρου καί τοῦ χρόνου.³⁴

Σ^ο αὐτόν λοιπόν τόν στίχο, τόν τελευταῖο τοῦ προοιμίου, ὁ ὁποῖος εἶναι μεγαλοπρεπέστατος καί κλείνει τό προοίμιο, ἔχουμε μία συσσωρευση θείων ὀνομάτων. Τό πρῶτο ὄνομα: *«Ἐγώ εἶμι τὸ A καὶ τὸ Ω»*. Τό δεύτερο ὄνομα: *«Κύριος»* –αὐτό πού λένε καί οἱ Χιλιαστές, τό *Γιαχβέ, Κύριος*. Τό τρίτο ὄνομα: *«ὁ Θεός»*. Τό τέταρτο ὄνομα: *«ὁ ὢν καὶ ὁ ᾔν καὶ ὁ ἐρχόμενος»*. Τό πέμπτο ὄνομα: *«ὁ παντοκράτωρ»*.

Μέ τήν συσσωρευση αὐτῶν τῶν θείων ὀνομάτων,

33. Βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Χριστιανική Ἀνθρωπολογία*, Τόμος Β΄, Μάθημα 23ο, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κοιμηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2018, ὑποσ. 25.

34. Βλ. ἁγ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Κεφάλαια Σ΄*, ζ΄, PG 90, 1085: *«Ἀρχὴ πᾶσα καὶ μεσότης καὶ τέλος, εἰς ἅπαν τὴν σχετικὴν δι' ὅλου κατηγορίαν οὐκ ἡρνηται· Θεὸς δὲ καθόλου πάσης σχέσεως ὑπάρχων ἀπειράκις ἀπείρως ἀνώτερος, οὔτε ἀρχὴ οὔτε μεσότης οὔτε τέλος εἰκότως ἐστίν· οὐδέ τι τὸ σύνολον ἕτερον, τῶν, οἷς ἐνθεωρεῖσθαι κατὰ τὴν σχέσιν ἢ τοῦ πρὸς τι δύναται κατηγορίαν.»*

βλέπουμε ότι πηγή όλων τῶν ἀποκαλύψεων εἶναι ὁ Θεός, καί συνεπῶς ὅ,τι ἀναφέρεται στό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως εἶναι ἀξιόπιστο. Προσέξτε: εἶναι ἀξιόπιστο! Ὁ Θεός ἀποκαλύπτει· ὄχι κάποιος ἄνθρωπος. Καί τό καταπληκτικό εἶναι πῶς ὅταν βλέπουμε νά πραγματοποιεῖται ὅ,τι ὁ Θεός ἀποκαλύπτει μέσα στήν πρόοδο τῶν αἰώνων, τότε λέμε πῶς πραγματικά τό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως εἶναι θείας προελεύσεως, εἶναι ὄντως θεόπνευστο.

Ἐδῶ, ἀγαπητοί μου, τελειώνει τό προοίμιο τοῦ ὅλου βιβλίου. Εἶδαμε νά ξεδιπλώνεται μπροστά μας, ὅσο τοῦτο ἦταν δυνατό, τό θεολογικό βάθος του, πού εἶναι ἀντάξιο ἑνός μεγάλου θεολόγου τῆς Ἐκκλησίας μας, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, πού γράφει τό βιβλίο αὐτό.

Ἀκολουθεῖ τό κύριο θέμα τοῦ βιβλίου, στό ὁποῖο περιγράφεται ἡ ἐμφάνιση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μπροστά στόν ἔμφοβο, κατάπληκτο καί τρέμοντα Ἰωάννη, γιά νά τοῦ δείξει ποιὰ εἶναι ἡ μελλοντική πορεία τῆς Ἐκκλησίας Του, ποιοί οἱ ἁγῶνες της, οἱ περιπέτειές της, οἱ πόλεμοί της καί ἡ τελική της νίκη. Αὐτά ἀποτελοῦν τό κύριο θέμα τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως.

Καί τώρα, μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ, μπαίνουμε στό κύριο θέμα:

«Ὑγὼν Ἰωάννης, ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ Πάτμῳ διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ.»³⁵ Δηλαδή: Ἐγώ, ὁ Ἰωάννης, ὁ ἀδελφός σας καί συμμέτοχος στή θλίψη καί τῇ βασιλείᾳ καί τὴν ὑπομονή

35. Ἀποκ. 1, 9.

ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, ἡμουν στήν νῆσο πού ὀνομάζεται Πάτμος, ἐπειδή κήρυττα τόν λόγο τοῦ Θεοῦ καί ἔδινα μαρτυρία γιά τόν Ἰησοῦ Χριστό.

Προκειμένου, ἀγαπητοί, ὁ ἱερός Εὐαγγελιστής νά κατοχυρώσει τήν ἱστορικότητα τοῦ προφητικοῦ του βιβλίου –μεγάλο πρᾶγμα αὐτό, ἡ κατοχύρωση τῆς ἱστορικότητος ἐνός βιβλίου!– ἀκολουθεῖ τό παράδειγμα τῶν προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅπως τοῦ Ἰερεμίου, τοῦ Ἰεζεκιήλ, τοῦ Ἡσαΐου καί ἄλλων προφητῶν.³⁶

Ἔτσι, λοιπόν, στόν παρόντα στίχο, πού εἶναι ὁ πρῶτος τοῦ κυρίου θέματος, παραθέτει τόν τόπο στόν ὁποῖο ἀποκαλύφθηκε καί γράφηκε ἡ προφητεία, πού εἶναι ἡ νῆσος Πάτμος. (Ἡ Πάτμος, πού ὅλοι θά ξέρετε, ἀνήκει στό δωδεκανησιακό σύμπλεγμα· εἶναι ἓνα μικρό νησάκι τῆς Δωδεκανήσου, ἓνα ξερονήσι.) Παραθέτει ἀκόμη τόν λόγο τῆς παραμονῆς του στήν Πάτμο, ἀλλά καί τόν χρόνο τῆς ἀποκαλύψεως, ὁ ὁποῖος ἔγινε ἡμέρα Κυριακή, ὅπως θά μᾶς πεῖ στό ἴδιο κεφάλαιο, στόν στίχο 10.

Ὅταν λοιπόν μᾶς μιλάει γιά τόν τόπο, γιά τόν λόγο τῆς παραμονῆς του ἐκεῖ ἀλλά καί τόν χρόνο, τοποθετεῖται ἱστορικά· διότι αὐτά ἀκριβῶς ἀποτελοῦν τά στοιχεῖα ἐκεῖνα πού δίνουν μία ἱστορική διάσταση. Δηλαδή, ἡ Ἀποκάλυψις δέν εἶναι μῦθος. Θά λέγαμε: *στήν Πάτμο, σέ ἐκεῖνο τό σπήλαιο, τότε, ἔγινε αὐτό·* ἔχουμε δηλαδή τήν ἱστορικότητα τοῦ βιβλίου.

Ἐπιμένω πολύ σ' αὐτά, γιατί ἅμα θά βγεῖτε ἔξω θά ἀκούσετε νά σᾶς λένε ὅτι αὐτά εἶναι παραμύθια... καί γιά νά τούς ἀντικρούσετε, ἐγώ σᾶς βοηθῶ νά καταλά-

36. Βλ. Ἰερ. 1, 1-3. Ἰεζ. 1, 1-2. Ἡσ. 1, 1. 6, 1.

βετε ὅτι δέν βρισκόμαστε μπροστά σέ παραμύθια, ἀλλά μπροστά σέ ἀλήθειες ιστορικά κατοχυρωμένες.

Πράγματι, κατὰ τήν ἀρχαία παράδοση, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἐξορίστηκε στήν Πάτμο κατὰ τήν διάρκεια τοῦ διωγμοῦ τοῦ Δομετιανοῦ, «διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ»³⁷, ὅπως μᾶς διασώζει ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόστολος μέσα στήν Ἀποκάλυψη. Δηλαδή: *Ἦρθα ἐδῶ στήν Πάτμο, ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἔκανα κήρυγμα γιά τόν Χριστό καί ἔδινα τήν μαρτυρία Του*. Δέν ἀναφέρει βεβαίως τό ρῆμα *ἐξορίστηκε*, ἀλλά μᾶς λέει ὅτι βρέθηκε ἐκεῖ γι' αὐτή τήν αἰτία. Ἡ ἐξορία ὑποννοεῖται ἀπό τήν λέξη *θλίψη*. Λέει *εἶμαι συγκοινωνός στή θλίψη*. Διότι ἂν ἦταν νά κάνει ἓνα ταξίδι μέχρι τήν Πάτμο, ἡ ὁποία ἄς ὑποθέσουμε ὅτι εἶχε πολλούς κατοίκους, καί πῆγε ἐκεῖ νά κηρύξει, καί ἐκεῖ ἀκριβῶς δέχθηκε τήν ἀποκάλυψη τοῦ Χριστοῦ, δέν θά ἔλεγε «*ἐν τῇ θλίψει*». Συνεπῶς, πίσω ἀπό τή λέξη «*θλίψει*» κρύβεται ἡ πραγματικότητα τῆς ἐξορίας του.

Ὅντως, ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος (μόλις τοῦ 2ου αἰῶνος-ἀρχές τοῦ 3ου) μᾶς λέει τά ἑξῆς: «οὐδὲ πρὸ πολλοῦ χρόνου ἐωράθη, ἀλλὰ σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς, πρὸς τῷ τέλει τῆς Δομετιανοῦ ἀρχῆς»³⁸. Δηλαδή, τό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως δέν εἶναι πολὺς καιρὸς πού εἶδε τό φῶς τῆς δημοσιότητος, ἀλλά σχεδόν στή δική μας γενεά, πρὸς τό τέλος τῆς ἐξουσίας τοῦ Δομετιανοῦ.

Ὁ δέ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς μᾶς σημειώνει τά ἑξῆς: «*Επειδὴ γὰρ τοῦ τυράννου τελευτήσαντος, ἀπὸ*

37. Ἀποκ. 1, 9.

38. Ἀγ. Εἰρηναίου Λυῶνος, *Ἐλεγχος ψευδωνύμου γνώσεως*, Βιβλίον Ε', XXX, 3, ΒΕΠΕΣ 5, 169, 93.

τῆς Πάτμου τῆς νήσου μετῆλθεν ἐπὶ τὴν Ἑφεσον...»³⁹. Δηλαδή: Ὃταν πέθανε ὁ Δομετιανός, ἔφυγε ἀπὸ τὴν Πάτμο ὁ Ἰωάννης καὶ ἦλθε στὴν Ἑφεσο.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Ἀνδρέας Καισαρείας μᾶς λέει: «Πάτμον οἰκεῖν τὴν νῆσον καταδικασθεῖς»⁴⁰. Δηλαδή καταδικάστηκε νά κατοικήσει στή νῆσο Πάτμο· δηλαδή ἐξορίστηκε, καταδικάστηκε σέ ἐξορία.⁴¹

Καὶ ὁ Εὐσέβιος Καισαρείας, στό Χρονικό του, τοποθετεῖ αὐτὴν τὴν ἐξορία στό 15ο ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Δομετιανοῦ, πού ἀντιστοιχεῖ μέ τό 94 ἢ 95 μ.Χ..⁴² Τότε λοιπόν γράφτηκε ἡ Ἀποκάλυψις.

Ἀλλὰ δέν γράφτηκε στήν Ἑφεσο· γράφτηκε στήν Πάτμο. Καὶ τοῦτο διότι πῶς θά ἦταν δυνατόν νά τοῦ πεῖ ὁ Χριστός *Γράψε ἐπιστολή πρὸς τόν ἄγγελον* (τόν ἐπίσκοπο) *τῆς Ἑφέσου*,⁴³ ἐάν ὑποτεθεῖ ὅτι ὁ Ἰωάννης εἶναι μέσα στήν Ἑφεσο; Ἄρα λοιπόν δέν εἶναι στήν Ἑφεσο ὅταν γράφει τὴν Ἀποκάλυψη· ἀλλά, ὑπὸ τό

39. Κλήμεντος Ἀλεξανδρείας, *Τίς ὁ σφζόμενος πλούσιος*, ΒΕΠΕΣ 8, 372, 13.

40. PG 106, 225D.

41. Κατά τόν Πλίνιο (*Hist. Nat.* IV 12, 13) αὐτό τό βραχῶδες νησί χρησίμευε, κατὰ τὴν ρωμαϊκὴ ἐποχή, κυρίως ὡς τόπος ἐξορίας.

42. «Ἐν τούτῳ κατέχει λόγος τὸν ἀπόστολον ἅμα καὶ εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην ἔτι τῷ βίῳ ἐνδιατρίβοντα, τῆς εἰς τὸν θεῖον Λόγον ἔνεκεν μαρτυρίας, Πάτμον οἰκεῖν καταδικασθῆναι τὴν νῆσον. ... Οἷγε καὶ τὸν καιρὸν ἐπ' ἀκριβὲς ἐπεσημήναντο, ἐν ἔτει πεντεκαίδεκάτῳ Δομετιανοῦ..., τῆς εἰς Χριστὸν μαρτυρίας ἔνεκεν, εἰς νῆσον ποντίαν κατὰ τιμωρίαν δεδόσθαι.» (*Εκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, Βιβλίο Γ', Κεφ. ΙΗ', PG 20, 252ABC). Βλ. «Ἐξόριστον δὲ αὐτὸν γενέσθαι ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ ὑπὸ Δομετιανοῦ, Εὐσέβιος ὁ Παμφύλου ἐν τῷ Χρονικῷ αὐτοῦ βιβλίῳ παρατίθεται.» (Ἀρέθας, PG 106, 513D).

43. Ἀποκ. 2, 1.

κράτος αὐτῶν τῶν ἐντυπώσεων, τῶν βιωμάτων αὐτῶν τῶν πολύ δυνατῶν, γράφει τὴν Ἀποκάλυψή του ἐκεῖ, στήν Πάτμο. Καί αὐτό μάλιστα πού λέει «*Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησίας γράψον*» ἀποτελεῖ καί μιὰ ἐσωτερική μαρτυρία μέσα στό ἴδιο τό βιβλίο.

Ἀκόμη πρέπει νά λάβουμε ὑπόψη καί τό ὅτι μέχρι σήμερα, κατὰ τὴν παράδοση, τό σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως στήν Πάτμο ὑποδεικνύεται ὡς τόπος συγγραφῆς τοῦ βιβλίου.

Ὅλα αὐτά λοιπόν, μέ τίς μαρτυρίες πού σᾶς ἀνέφερα, δείχνουν ὅτι τό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως γράφτηκε στή νῆσο Πάτμο ἀπό τόν εὐαγγελιστή Ἰωάννη, ὅταν ἦταν ἐξόριστος σ' αὐτήν.

Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι προτάσσει τοῦ ὀνόματός του τὴν ἄντωνυμία ἐγώ· «*Εγὼ Ἰωάννης*» λέει. Αὐτό τό κάνει γιά νά τονίσει τό ὄνομα (ἐγώ, ὁ Ἰωάννης, ὅπως λέμε ἐγώ, ὁ Ἀθανάσιος) καί ἐπιπλέον γιά νά διαπιστωθεῖ ἡ ταυτότητά του. Ἦταν ἀνάγκη νά τεθεῖ τό ὄνομα, διότι πρόκειται γιά προφητικό βιβλίο, ὅπως βλέπετε, κι ἔπρεπε ὅπωςδήποτε νά βεβαιωθεῖ ἡ προέλευσή του. Κάτι τέτοιο δέν τό κάνει στό εὐαγγέλιό του ὁ ἱερός Εὐαγγελιστής, ἀλλά κρύβεται πολύ χαριτωμένα πίσω ἀπὸ ἐκεῖνο τό «*ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς*»⁴⁴, ὅπως τότε πού εἶχε πέσει στό στήθος τοῦ Ἰησοῦ καί τόν ἐρώτησε «*Κύριε, τίς ἐστίν ὁ παραδιδούς σε;*»⁴⁵. Ἀλλά ἐδῶ ὅμως τό πράγμα εἶναι πολύ σοβαρό, τό περιεχόμενο τοῦ βιβλίου εἶναι προφητικό, καί πρέπει νά δηλώσει ὁ Εὐαγγελιστής τό ὄνομά του.

44. Ἰωάν. 13, 23. 19, 26. 21, 7· 20.

45. Ἰωάν. 21, 20.

Ἀλλά τόσο τό ὄνομα, ὅσο καί ἡ ἀντωνυμία, ἔρχονται νά μᾶς θυμίσουν τό βιβλίον τοῦ Δανιήλ, πού καί ἐκεῖνος, γιά νά βεβαιώσῃ ἱστορικά ἀλλά καί νά δηλώσῃ ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι αὐτόπτης μάρτυρας τῶν πραγμάτων, βάζει καί τά δυό, καί τό ὄνομα καί τήν ἀντωνυμία. Λέει ὁ Δανιήλ, στό 8ο κεφάλαιο: «*Ἐν ἔτει τρίτῳ τῆς βασιλείας Βαλτάσαρ τοῦ βασιλέως* –βλέπετε; χρονική τοποθέτηση– *ὄρασις ὤφθη πρὸς με*», εἶδα ὄραμα, «*ἐγὼ Δανιήλ, μετὰ τὴν ὀφθειῶσάν μοι τὴν ἀρχήν*»⁴⁶ καί τά λοιπά. Εἶδατε; «*ἐγὼ Δανιήλ*».

Τό χωρίον πού ἀναλύουμε ἀρχίζει μέ μία πολύ τρυφερή προσοικειώση: «*Εγὼ Ἰωάννης, ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ*». Ἐγώ... ὁ ἀδελφός σας!

Ἐδῶ βλέπουμε πὼς ὁ ἱερός συγγραφέας δέν χρησιμοποιεῖ οὔτε τὸν τίτλον τοῦ Ἀποστόλου –«*ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ*»⁴⁷– οὔτε καὶ τὸ «*δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ*»⁴⁸, τίποτα· κατευθεῖαν βάζει τό ὄνομα: «*Εγὼ Ἰωάννης*». Γιατί αὐτό;

Ἰσως ἐξαιτίας τῆς καταστάσεως τῆς θλίψεως καὶ τοῦ διωγμοῦ πού ἐπικρατοῦσε, πού ἦταν κοινὴ γιά ὅλους τοὺς Χριστιανούς. Ὁ μὲν Ἰωάννης διώκεται, ἥδη ἐξόριστος στὴν Πάτμο, οἱ δὲ Χριστιανοί, πρὸς τοὺς ὁποίους θὰ ἀποστείλῃ τό βιβλίον του, καὶ αὐτοὶ ὁμοίως ὑφίστανται διωγμό.

Ὅπως βλέπουμε, ὑπάρχει κοινὴ θλίψη· καὶ ἡ κοινὴ

46. Δαν. 8, 1.

47. Α' καὶ Β' Κορ. 1, 1. Ἐφεσ. 1, 1. Κολ. 1, 1. Τιμ. 1, 1. Α' καὶ Β' Πέτρ. 1, 1.

48. Β' Πέτρ. 1, 1.

θλίψη πάντοτε ἀδελφώνει. Ἐγώ, ὁ Ἰωάννης, ὁ ἀδελφός σας... καί συγκοινωνός σας... στή θλίψη, στή βασιλεία καί στήν ὑπομονή.

Ἐδῶ, ἀγαπητοί μου, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος θίγει τρία πελώρια θέματα, τρία πελώρια σημεία, πού εἶναι ἀναπόσπαστα δεμένα μεταξύ τους.⁴⁹ Τί λέει; *Εἶμαι συγκοινωνός στή θλίψη, στή βασιλεία, στήν ὑπομονή*. Μεγάλα θέματα! Ἄς τά δοῦμε.

Πρῶτο θέμα: ἡ *θλίψη*.

Τί εἶναι ἡ *θλίψη*; Εἶναι ἡ συμπίεση καί ἡ στενοχώρια τῆς ψυχῆς πού προέρχεται ἀπ' αὐτήν τήν πίεση, τήν θλίψη, τή σύνθλιψη, τό ζούληγμα. Ζουλιέται ἡ ψυχή, πιέζεται, ἄρα καί στενο-χωρεῖται (ἀπό τό στενός *χώρος*).

Ἀλλά ἐάν ἡ χαρά, ἡ ἐν Κυρίῳ χαρά, εἶναι ὁ καρπός τῆς χριστιανικῆς ιδιότητος –παρακαλῶ προσέξτε αὐτό–, τότε ἡ θλίψη εἶναι τό περικάρπιο τοῦ καρποῦ. Ἀπ' ἔξω θλίψη, μέσα χαρά· ἀπ' ἔξω τό τσόφλι, μέσα τό ἀμύγδαλο. Τό ἀμύγδαλο δέν εἶναι μόνο του· ἔχει καί τό τσόφλι του γιατί πρέπει νά προστατευθεῖ.

Ἡ θλίψη –ἀκοῦστε αὐτά τά ἐκ πρώτης ὄψεως ὀξύμωρα– ἡ θλίψη προστατεύει τή χαρά! Τό φανταστήκατε ποτέ; Αὐτά ὅμως εἶναι δυνατά μόνο μέσα στό χριστιανικό βίωμα. Ἄν δέν τά ζήσουμε ἔτσι, πρέπει νά ἀμβάλουμε γιά τή χριστιανική μας ιδιότητα. Δηλαδή δέν μπορεῖ νά ἀναπτυχθεῖ καί νά περισωθεῖ ἡ χαρά καί ἡ πνευματικότητα πού τή γεννᾷ, ἄν ἀπουσιάζει ἡ θλίψη.

Ἀλλά ἡ ἐν Κυρίῳ θλίψη δέν εἶναι κάτι πού ἔρχεται ἀπό μέσα –ἀφοῦ ἡ χαρά εἶναι ὁ καρπός καί ἡ θλίψη τό περικάρπιο– ἀλλά εἶναι κάτι πού ἔρχεται ἀπ' ἔξω. Αὐ-

49. Πρβλ. *Ρωμ.* 8, 25. *Β' Τιμ.* 2, 12.

τό σημειώστε το. *Θλίψη* είναι ή κατάσταση πού δημιουργείται στους πιστούς από τις έξωτερικές αντιδράσεις του κόσμου και του διαβόλου.

Ὁ Κύριος, ξέρετε, μᾶς εἰδοποίησε σχετικά· ἀλλὰ πόσοι τό θυμούνται ὁμως; Λέει στό Κατά Ματθαῖον: «*παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν*»⁵⁰. Ἄ, ὥστε λοιπόν τό πράγμα εἶναι ἀπ' ἔξω· θά μᾶς παραδώσουν σέ θλίψη. Τί εἶναι ἡ *θλίψη*; Εἶναι ὁ διωγμός, οἱ φυλακές, οἱ στερήσεις, ὁ θάνατος, τό μαρτύριο! Ἀλλά αὐτά εἶναι ἀπ' ἔξω· δέν εἶναι ἀπό μέσα. Ἡ κατάσταση αὐτή ἀπό τόν Κύριο ὀνομάζεται *στενή πύλη*,⁵¹ γιά τήν ὁποία μίλησε ἀκόμα σαφέστερα, ὅταν εἶπε «*ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔξετε*»⁵², στόν κόσμο θά ἔχετε θλίψη.

Ἐν τούτοις αὐτή ἡ θλίψη δίνει ἄφατη καί ὑπερεκβλύζουσα χαρά!... τόση πολλή, ὥστε νά γράφει στους Κορινθίους ὁ ἀπόστολος Παῦλος: «*πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν*»⁵³! Πολύ περίεργο πράγμα!... Ἀκοῦστε τήν μετάφρασή του: *Εἶμαι γεμᾶτος ἀπό παρηγορία! ὑπερπερισσεύομαι... –ἐπιτρέψετε μου νά τό πῶ μ' αὐτήν τή σύγχρονη ἔκφραση– σοῦπερ-περισσεύομαι στή χαρά... ἔχω ξεχειλήσει ἀπό χαρά, μέ ὅλη ἐκείνη τή θλίψη μας!*

ὦ, ἅγιε Παῦλε...!

Νά γιατί ὁ καρπός εἶναι ἡ χαρά, ἐνῶ τό περικάρπιο ἡ θλίψη. Ἄν βγάλεις τή θλίψη, θά χάσεις τή χαρά· ἂν βγάλεις τό τόσφλι, θά χάσεις τό ἀμύγδαλο.

50. *Ματθ.* 24, 9.

51. *Ματθ.* 7, 13-14. *Λουκᾶ* 13, 24.

52. *Ἰωάν.* 16, 33.

53. *Β' Κορ.* 7, 4.

Ἀλλά προσέξτε: ἡ θλίψη εἶναι γνώρισμα ἐκείνων πού θά κληρονομήσουν τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Εἶχε πεῖ ὁ ἀπόστολος Παῦλος πάλι, στίς Πράξεις, μετά τόν λιθοβολισμό του στά Λύστρα, αὐτό τό περίφημο: «διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»⁵⁴. Ἐκεῖνο τό «δεῖ», τό *πρέπει*, εἶναι ἀκριβῶς αὐτό πού συνδέει τό μέσα μέ τό ἔξω, τή χαρά μέ τή θλίψη. Δέν χωρίζονται αὐτά, δέν μποροῦν νά χωριστοῦν· γι' αὐτό λέει ὅτι *πρέπει* νά μποῦμε στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ὅχι ἀπλῶς μέ θλίψεις, ἀλλά μέ πολλές θλίψεις!

Ἀλλά ἐδῶ, ἀγαπητοί μου, θά ἤθελα νά σᾶς σημειώσω κάτι, πού *πρέπει* νά προσέξουμε.

Ἡ ἐποχή μας προσπαθεῖ νά δημιουργήσῃ ἕναν Χριστιανισμό χωρίς θλίψεις, ἕναν Χριστιανισμό γεμάτο ἀπό συμβιβασμούς καί ἀπό ἀνέσεις. Δέν θέλουμε νά πιεστοῦμε ἀπό τίποτα ἀπολύτως. Πρόκειται γιά τόν ἕνα ἀπό τούς δύο κινδύνους πού ἀπειλοῦν τήν Ἐκκλησίαν μας στόν *παρόντα αἰῶνα*, στήν ἐποχή μας. Ὁ ἕνας κίνδυνος λέγεται *ἐκκοσμίκευση* καί ὁ ἄλλος κίνδυνος λέγεται *Οἰκουμενισμός*, ἕνας σύγχρονος δηλαδή καί νεότερος θρησκευτικός συγκρητισμός.⁵⁵ Αὐτοί οἱ δύο

54. Πράξ. 14, 22.

55. Ὁ Οἰκουμενισμός ἐμφανίστηκε τόν 19ο αἰῶνα, προερχόμενος ἀπό τούς Προτεστάντες. Καλλιεργεῖ τήν σχετικοποίηση τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας, ζωῆς καί σωτηρίας, ἀρνούμενος τήν καθολικότητα καί μοναδικότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἐφόσον στή βάση του βρίσκεται ἡ θεωρία περὶ Ἀσράτου Ἐκκλησίας, μέ ἀσαφεῖ ὅρια, μέλη τῆς ὁποίας δῆθεν εἶναι δυνατόν νά ἀνήκουν σέ διάφορες ὁμολογίες, ἀλλά καί ἡ παραλλαγή της, δηλαδή ἡ λεγόμενη *Θεωρία τῶν Κλάδων*, κατὰ τήν ὁποία οἱ διάφορες χριστιανικές ὁμολογίες εἰ-

μεγάλοι κίνδυνοι απειλοῦν τὴν Ἐκκλησίαν μας αὐτὴν τὴ στιγμή. Θὰ τοὺς ξαναπῶ: ὁ Οἰκουμενισμός καὶ ἡ ἐκκοσμίκευση, ὁ ἐκσυγχρονισμός. Ὅχι ἀκριβῶς ὁ ἐκσυγχρονισμός –γιατί δέν εἶναι ἀκριβῶς τό ἴδιο– ἀλλὰ ἡ ἐκκοσμίκευση, δηλαδή ἡ κοσμικοποίηση τῆς Ἐκκλησίας, ἡ κοσμικοποίηση τοῦ εὐαγγελικοῦ φρονήματος.

Σήμερα στό εὐαγγέλιο, στήν παραβολή τοῦ ἄφρονος πλουσίου, λέει ὁ Κύριος «ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας»⁵⁶ καὶ ἀναφέρεται σ' αὐτό.

– Ἐγὼ θά σᾶς λύσω τὴ διαφορὰ σας; Δέν πρέπει νά ἔχετε διαφορές.

– Μά, Κύριε, ἀδικοῦμαι!

– Ὅχι! στό βάθος ὑπάρχει πλεονεξία καὶ σ' ἐσένα τόν μικρό ἀδελφό, πού νομίζεις ὅτι ὁ μέγας ἀδελφός σου τρώει τό δίκαιό σου.

Θά μᾶς τό πεί καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος αὐτό στήν Α΄ Πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή του, στό 6ο κεφάλαιο, στίχους 7-9, ὡς ἐξῆς:

«Ἦδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστὶν ὅτι κρίματα

ναι δῆθεν κλάδοι τοῦ ἴδιου δένδρου τῆς Ἐκκλησίας, ὅπου κάθε κλάδος κατέχει μέρος τῆς ἀληθείας, καὶ ἔτσι ὅλοι οἱ κλάδοι μαζί ἀπαρτίζουν δῆθεν τό ὅλον τῆς Ἐκκλησίας. Βασικός στόχος του εἶναι ἡ καλλιέργεια μιᾶς συγκρητιστικῆς συνυπάρξεως καὶ συνεργασίας, ἀλλὰ καὶ μιᾶς συγχωνεύσεως ἀρχικά ὅλων τῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων (διαχριστιανικός Οἰκουμενισμός), καὶ στή συνέχεια ὅλων τῶν θρησκειῶν (διαθρησκειακός Οἰκουμενισμός) δηλαδή ἡ καλλιέργεια μιᾶς ἀντί-εὐαγγελικῆς νοοτροπίας, ἡ ὁποία ὀδηγεῖ ἀναπόφευκτα στήν ἀνάδειξη ἑνός σώματος τῶν πιστευόντων, μιᾶς τρόπον τινά Πανθρησκείας, πού θά προλειάνει τό ἔδαφος γιά τὴν ἔλευση τοῦ πειρασμοῦ τῶν ἐσχάτων (Λουκᾶ 18, 8. Ἀποκ. 3, 10), δηλαδή τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀντιχρίστου.

56. Λουκᾶ 12, 15.

ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν· διατὶ οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διατὶ οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; ἀλλ' ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα ἀδελφούς; ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ἄδικοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι;»

Δηλαδή: Καί μόνο τό ὅτι ἔχετε μεταξύ σας δίκες, δέν εἶναι πρὸς τιμὴν σας. Γιατί δέν μάθατε νά ἀδικεῖστε; Γιατί δέν μάθατε νά ἀποστερεῖστε, νά διαρπάξεστε; Ἀλλά σεῖς, ἀντίθετα, καὶ ἀδικεῖτε καὶ διαρπάζετε, καὶ μάλιστα τούς ἀδελφούς σας!

Ἐπομένως θά λέγαμε ἐδῶ ὅτι δέν πρέπει νά πᾶμε κάποιον στό δικαστήριό! Αὐτό τό εἶπα σήμερα, καὶ κάποιος ἀπό τούς ἀκροατές μου εἶπε: Αὐτό, ἃν ἦσασταν νεότερος ἱεροκήρυκας καὶ τό λέγατε στή Λάρισα, θά γελοῦσαν ὅλοι εἰς βάρος σας!

Ἀλλά τοῦτο ἔχω νά σᾶς πῶ –γι' αὐτό σᾶς εἶπα τό παράδειγμα αὐτό– ὅτι ἐκκοσμίκευση σημαίνει νά ἀρχίζουμε τούς συμβιβασμούς καὶ νά τοποθετοῦμε τό Εὐαγγέλιο στίς φόρμουλες τῆς ἐποχῆς μας. Αὐτός εἶναι ὁ κίνδυνος. Ὅχι ὅμως· θά ποῦμε τὴν ἀλήθεια, αὐτό πού λέει τό Εὐαγγέλιο, εἴτε τό ἀκούσουν οἱ ἄνθρωποι εἴτε δέν τό ἀκούσουν. Αὐτό εἶναι τό σωστό.

Αὐτός λοιπόν εἶναι ὁ μέγας κίνδυνος· τῆς ἐκκοσμικεύσεως· νά ἀρχίσει τό Εὐαγγέλιο νά γίνεται κοσμικό πράγμα. Δηλαδή, νά βάλουμε τόν ὀρθολογισμό μας, νά σκεφτόμαστε λογικά, κατὰ πῶς λένε. Γιατί αὐτό ἔτσι; γιατί ἐκεῖνο ἀλλιῶς; Φοβερός κίνδυνος!

Δηλαδή, ὁ σύγχρονος Χριστιανός ἀπαιτεῖ μιά πίστη μέ τό ἀζημίωτο, μιά πίστη χωρίς σταυρό, μιά πνευματικότητα ἀντισταυρική –πού τόσες φορές σᾶς ἔχω μιλήσει γι' αὐτήν– ἡ ὁποία ὅμως παύει πλέον νά εἶναι

πνευματικότητα μέ τήν ἔννοια τῆς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καί παραμένει ἓνα ὑποκατάστατο τῆς πνευματικότητος· μιᾷς πνευματικότητος ὅχι πλέον ὡς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλ' ὡς πνευματικότητος μέ τήν ἔννοια τῶν γραφομένων στή δεύτερη σελίδα τῶν ἐφημερίδων, πού μιλοῦν γιά πνευματική ζωή, καί ἐννοοῦν ἔκθεση βιβλίου, παρουσιάσεις σέ ὠδεῖα, ποιήματα, καί δέν ξέρω τί ἄλλα τέτοια πράγματα! Καί ὅλα αὐτά λέγονται πνευματική ζωή! Μέ αὐτήν τήν ἔννοια ἐννοοῦν τήν πνευματικότητα σήμερα, καί ὅχι μέ αὐτήν τῆς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πιά. Δραπέτευσε πλέον τό Πνεῦμα τό Ἅγιο!

Τό βιβλίό τῆς Ἀποκαλύψεως, ἀγαπητοί μου, μᾶς εἰδοποιεῖ καί μᾶς λέει: «ἐδόθη αὐτῷ πόλεμον ποιῆσαι μετὰ τῶν ἁγίων καί νικῆσαι αὐτούς»⁵⁷. Δηλαδή παραχωρήθηκε σ' αὐτό, στό θηρίο, νά κάνει πόλεμο ἐναντίον τῶν ἁγίων, τῶν πιστῶν, καί νά τούς νικήσει. Ἀκούσατε; παραχωρήθηκε ἀπό τόν Θεό νά νικηθοῦν οἱ πιστοί ἀπό τό θηρίο!

»καί ἵνα μή τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα, τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ χξς´»⁵⁸, καί νά μή μπορεῖς νά ἀγοράσεις ἢ νά πουλήσεις –οἰκονομικός ἀποκλεισμός– παρὰ μόνο ἐάν ἔχεις τό χάραγμα, τό ὄνομα τοῦ θηρίου ἢ τόν ἀριθμὸ τοῦ ὀνόματός του· 666. Τό χάραγμα... ὅτι δηλαδή εἶσαι Μασόνος, ὅτι εἶσαι Λαΐονος, ὅτι εἶσαι Ροταριανός, ὅτι εἶσαι... –τί ἄλλα θά βγοῦν δέν ξέρω. Αὐτὸ εἶναι τό χάραγμα τοῦ Ἀντιχρίστου· κάθε ἀντίχριστη

57. Ἀποκ. 13, 7.

58. Ἀποκ. 13, 17.

ἐνέργεια, βίωση, τοποθέτηση ἢ σχῆμα. Αὐτό εἶναι τό *χάραγμα*.⁵⁹ Ἐάν λοιπόν εἶσαι ἔτσι, τότε ὅλες οἱ πόρτες θά σοῦ εἶναι ἀνοιχτές· ἄν ὅμως δέν εἶσαι ἔτσι, τότε θά εἶσαι ἀποκλεισμένος ἀπό τή ζωή· δέν θά μπορεῖς οὔτε νά ἀγοράσεις οὔτε νά πουλᾷς. «Ὡδέ ἐστιν ἡ ὑπομονή καί ἡ πίστις τῶν ἀγίων»⁶⁰. Ἐδῶ εἶναι ἡ ὑπομονή καί ἡ πίστις τῶν ἀγίων. Ἐδῶ εἶναι... ἐδῶ!... Σάν νά λέει: Γιά νά δοῦμε τώρα· ποιοί θά εἶναι ἐκεῖνοι πού θά ἔχουν πίστι καί ὑπομονή καί θά ποῦν: Ἀποκλεισμός; ἀποκλεισμός! Στό περιθώριο; στό περιθώριο!

Ὅπως βλέπετε, ὁ πόλεμος, ὁ διωγμός τῶν Χριστιανῶν καί ὁ οἰκονομικός ἀποκλεισμός τους στοχεύουν στήν μέ κάθε τρόπο ἐξόντωση τῶν πιστῶν. Ὅλα αὐτά ἀποτελοῦν τήν *θλίψη*, τό *περικάρπιο* τῆς *χαρᾶς*, τήν

59. Τό *χάραγμα* –στοιχεῖο ὅχι τόσο ἐξωτερικό, ὅσο ἐσωτερικό– δίδεται διαχρονικά στούς ἀνθρώπους ἀπό τόν Ἀντίχριστο, ὁ ὁποῖος ὑπῆρχε, ὑπάρχει, ἀλλά καί ἔρχεται (Α΄ Ἰωάν. 2, 18-19 καί 4, 3). Τό *μυστήριον τῆς ἀνομίας*, ὅπως καί τό *μυστήριον τῆς εὐσεβείας* (Α΄ Τιμ. 3, 16), ἐνεργεῖται σέ ὅλο τό μῆκος τῆς Ἱστορίας (Β΄ Θεσ. 2, 7). Βλ. ἀγ. Γρηγορίου Παλαμᾶ, Ὁμιλία ΙΑ΄, *Εἰς τὸν τίμιον καί ζωοποιὸν Σταυρὸν*, PG 151, 124D-125A-D: «Ὁ τοῦ Χριστοῦ σταυρὸς προανεκηρύττετο καὶ προανετυποῦτο μυστικῶς ἐκ γενεῶν ἀρχαίων, καὶ οὐδεὶς ποτε κατηλλάγη τῷ Θεῷ χωρὶς τῆς τοῦ σταυροῦ δυνάμεως... Ὡσπερ μήπω παραγενομένου τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἁμαρτίας, τοῦ υἱοῦ τῆς ἀνομίας, τοῦ Ἀντιχρίστου λέγω, ὁ ἡγαπημένος τῷ Χριστῷ φησι Θεολόγος "καὶ νῦν, ἀγαπητοί, ὁ Ἀντίχριστός ἐστιν", οὕτω καὶ ὁ σταυρὸς ἦν ἐν τοῖς προγενεστέροις καὶ πρὸ τοῦ τελεσθῆναι· ὁ γὰρ μέγας Παῦλος σαφέστερον ἡμᾶς διδάσκων, πῶς καὶ μήπω παραγενόμενος ἐν ἡμῖν ἐστιν ὁ Ἀντίχριστος, φησὶν· "ὅτι τὸ μυστήριον αὐτοῦ ἐνεργεῖται ἐν ἡμῖν". Οὕτω δὴ καὶ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ μήπω γεγονὼς ἐν τοῖς προπάτορσιν ἦν· τὸ γὰρ μυστήριον αὐτοῦ ἐνεργεῖτο ἐν αὐτοῖς».

60. Ἀποκ. 13, 10.

προϋπόθεση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Δέν μιλάει ἐδῶ τό ἱερό κείμενο οὔτε γιά ἀνέσεις οὔτε γιά συμβιβασμούς, ἀλλά τονίζει τό «ἡδὲ ἐστὶν ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων»!

Ἀγαπητοί μου, τί ξημερώνει αὐριο δέν ξέρουμε· γι' αὐτό ἅς προετοιμαζόμαστε.

Λάρισα, 23 Νοεμβρίου 1980